

JOURNALISTUDENTER: – Språkrådet har ingen rett til å definere oss, sier Su Thet Mon (t.v.), Anni Thaliath og Fatima Elkadi. De er norske – og burmesisk, indisk og marokkansk. (Foto: Trond Sørås).

Spørsmålet

Ny Tid sendte følgende spørsmål til Språkrådet:

«Hej. Før en stund siden tok jeg kontakt for å høre om Språkrådet hadde noen innspill til hva som kan erstatte uttrykket «etniske nordmenn», som vi mener blir feil fordi det fratår innvandrere muligheten til å bli nordmenn når de tar til seg skikker, matvaner, og kulturelle kodekser som er «etnisk norske». Vi har prøvd ut «monokulturelle», men synes det blir tungt. Fikk aldri innspill, kanskje dere har det nå?»

Slik svarer Språkrådet

Utdrag av svaret fra Språkrådet:

«Vi tror at det ikke er noe behov for å erstatte «etniske nordmenn» med en annen betegnelse. Betegnelsen «etniske nordmenn» har oppstått på grunn av den store innvandringen i de siste tiårene. Før den kom, brukte en bare betegnelsen «nordmenn» og den betyr det samme som det som noen nå kaller «etniske nordmenn» (...). En pakistaner som bosetter seg i Norge (blir) ikke nordmann, heller ikke om han blir norsk statsborger. Han er uansett pakistaner (...). Nordmannen tilhører sin gruppe, og pakistaneren sin gruppe (...). Det er noe som heter etnistitet, og det er ikke bare en tom merkelapp, det er en betegnelse som dekker en realitet. Det er kritikkverdige å prøve å tilsøre virkeligheten. Vi er betenkt over at det som for oss ser ut som politisk korrekthet fra Ny Tids side, kan komme til å tilsøre faktiske forhold.»

visserlig. En mann i stråhatt krysser for eksempel Kirkeveien i Oslo.

– En hver som bor i Norge kan kalle seg nordmenn, sier Lars Ola Sandelien. Han har selv bodd i Tyskland i to og et halvt år, men ville slått om noen kalte ham tysker, så kanskje ikke alle synes det er så stas dette med nordmenn heller. Nederst i Bogstadveien sitter en trønder og en østledning og drikker kaffe, midt på dagen.

– Jeg hater nordmenn, sier hun mørkeste, Hilde Hartvedt, hudpleier og negledesigner.

– De er kjedelige og trauste og A4. Jeg er ikke så veldig stolt av å kalle meg det, så hvis noen andre har lyst, så er det bare å kjøre på. Det er meg revnende likegyldig, sier Hartvedt, som har hvite pelsstøvletter, og helst ville vært latiner. Venninnen Mona Ryan mener også at alle som bor i Norge kan kalle seg nordmenn.

I Hegdehaugsveien sitter en kunstmaler med brune øyne.

– Er du nordmann?

– Ja, men jeg er jo ikke født her, da, halvveis nordmann, kan jeg være det? spør Y. Gali, som kom fra Israel for snart 25 år siden. Han tenker på en stor sterk vikingmann som tåler frost og kulde når han tenker på begrepet nordmann, men mener alle som vil må få lov å kalle seg akkurat det de vil.

– Du må følge følelsene dine, og så må du følge reglene i Norge, og lære deg språket, sier han, drikker kaffe.

– Glemmer det subjektive

Akhenaton Oddvar de Leon i Omod er født i England, av norsk mor og karibisk far, og han har bodd i alle landene.

– Språkrådet glemmer det subjektive, det er ikke alle som bor i Norge som føler seg som nordmenn, men de som gjør det, må få lov til det – og ikke ekskluderes, sier han.

– I USA er alle amerikanere, i England har man begynt å ta i bruk begrepet som black British, det er bra. Vi kan ikke gjennom ordbruk utdefinere de nye som kommer. Hva hadde skjedd om vi hadde tatt Språkrådets definisjon på alvor? Norge ville blitt redusert med en million innbyggere!

De Leon har enda et poeng: Språket til Språkrådet.

– Norsk har jo 50 prosent lånte ord, så det å adoptere fremmedord og kalle dem norske, det er greit, mens en svart nordmann ikke er mulig?

Thomas Hylland Eriksen er professor i sosialantropologi og en av Norges mest siterte når det gjelder spørsmål som gjelder integrering av flerkulturelle i det norske samfunnet.

– Hva synes du om at Språkrådet uttaler at en pakistaner alltid er en pakistaner, og aldri vil kunne bli en nordmann?

– Det er en rent ideologisk uttalelse som er problematisk fordi den handler om kriteriene for gruppetilhørighet. Det kan utvilsomt påstås at Abid Raja og Shabana Rehman, for eksempel, er mer norske enn meg, mer lojale overfor en del norske idealer og verdier, sier Hylland Eriksen, som mener det ikke er Språkrådets rolle å ta en så politisk posisjon.

Han viser til et skille i nasjonalismelitteraturen mellom det tyske «das Volk» og det franske «la patrie» som fokus for identifikasjon.

– Det er denne debatten Språkrådet nå melder seg inn i når de kategorisk slår fast at en pakistaner ikke kan bli norsk. Det kan se ut som de mener en pakistaner kan bli norsk i fransk forstand, som en del av staten, men aldri i tysk forstand, som en del av folket. Hylland Eriksen er tilhenger av et begrep som «etnisk norsk».

– Jeg mener at når andre er etniske, bør også de norske være det. Vi trenger det noen ganger. Noen har pakistansk bakgrunn, noen palestinsk bakgrunn, og med begrepet etnisk nordmann kan vi vise at også nordmenn har etnisk identitet, sier Hylland Eriksen.

Norsk, norskere, nordmann

Språkrådet vil bestemme hvem som kan kalle seg nordmenn. Folk flest vil bestemme selv.

n Sigri Sandberg Meløy

[språk] Ikke før har Språkrådet kjempet høyløst og offentlig for bruken av ordet «neger», før de fyrer løs med politisk krutt igjen. Desken i Ny Tid kontaktet Språkrådet for å få hjelp til å finne erstatninger for begrepet «etnisk nordmann», og fikk en skyllebøtte tilbake i e-post-kassen. Språkrådet mener for eksempel at en pakistaner aldri kan kalle seg nordmann, selv om han blir norsk statsborger. «Nordmannen tilhører sin gruppe, og pakistaneren sin gruppe», skriver Svein Nestor, rådgiver i Språkrådet, og likestiller dermed begrepet «etnisk norsk» med «nordmann».

– Dette er jo politikk! fnyser Akhenaton Oddvar de Leon i Organisasjon for offentlig diskriminering, (Omod) i telefonen etter å ha lest e-posten. Han fortsetter:

– Når blir kongehuset norsk? Hva med adoptivbarn? Hva med andre generasjons innvandrere, tredje generasjon, fjerde generasjon? Når skal de få lov til å bli nordmenn? Språkrådet har jo ingen nyanser, sukker han, og trekker pusten:

– Ingenting er statisk, utenom Språkrådet. De sitter Eiffeltårnet sitt, de burde tatt med seg rullatoren og kommet seg ut på gata og sett at verden beveger seg, sier de Leon.

– Kall deg hva du vill!

Ny Tid tar med oss noen spørsmål og kommer oss ut på gata, og får det straks bekreftet: Verden beveger seg

Flere ting på en gang

Dekkongen Tommy Sharif er født og oppvokst i Norge. Han sier han verken har behov eller ønske om å kalle seg nordmann.

- Nei, en nordmann er en nordmann, og jeg kaller meg albinonordmann, humrer dekkongen, og viser til kontrasten i hudfarge. Selv føler han seg norsk, snakker norsk, har ingen relasjoner til Pakistan, trives med sitt selvsnekrede begrep, og har ikke mye tid til å snakke i telefonen.

Tilbake i verden, på gata, sitter tre unge journaliststudenter på trappa på Høgskolen i Oslo.

- I India er jeg norsk, og i Norge er jeg indisk. Jeg føler meg som en jukse-inder, jeg er redd for at andre indere skal oppdage at jeg ikke er ekte inder.

Anni Thaliath ler, og sier hun er født i Kirkenes, sier at hun prøver å bli nordmann, men at ikke alle lar henne være det. Studieveenninnen Su Thet Mon har egentlig ikke tenkt så mye over problemstillingen, men hvis folk spør, sier hun at hun er burmesisk, og Fatima Elkadi sier hun føler seg marokkansk.

Språkrådet har iallfall ingenting med å definere dem, mener jentene, og lurer på hvorfor folk har så behov for båser.

- Individet må få bestemme selv. Det er fullt mulig å være to ting samtidig, sier Elkadi.

- Ikke politikk

[språk] - Hva er galt med begrepet etnisk nordmann? spør Språkrådets direktør Sylfest Lomheim når vi ringer for å få utdypet begrepsbruken som hans kollega Svein Nestor har lagt fram for Ny Tid i en e-post.

- *I antropologien åpner man for at individer kan bevege seg fra en etnisk gruppe til en annen?*

- Selv om noen antropologer bruker begrepet på en slik måte, betyr ikke det at det er veiledende språkbruk.

- *Hva er en etnisk nordmann?*

- Det betyr en nordmann som bor i Norge og tilhører den gruppa nordmenn som har tradisjon for å bo i Norge, historisk og tradisjonelt. Det er flertallet av dem som bor her, en såre saklig beskrivelse. Alle som bor her er ikke etniske nordmenn og ikke alle som bor her er norske statsborgere.

- *Hva betyr nordmann?*

- Det er et uklart begrep. I journalistsammenheng vil jeg ikke råde deg til å bruke begrepet. Enkelte tolker det som norsk statsborger, enkelte som etnisk nordmann. Derfor er det mer presist å skrive norsk statsborger, hvis det er det en mener, og etnisk nordmann, hvis det er det en mener. Du kan jo velge å bruke nordmann likevel, men da må du vite at en del vil misforstå. Ingen er pålagt å bruke ord, men du kan ikke forby andre å bruke sine ord heller.

- *I e-posten fra dere skriver din kollega at en pakistaner som flytter til Norge aldri kan bli nordmann. Vi opplever at dere ikke tar høyde for en sammensatt bakgrunn i svaret. Hva skjer med andre og tredjegerasjons innvandrere, kan de noen gang bli etnisk norske og eller nordmenn?*

- Det skal ikke Språkrådet gi svar på og det skal ikke Ny Tid gjøre, heller. Jeg vil aldri presisere det skillet, for eksempel mellom andre og tredje generasjon. Språket er ikke matematikk. Dette må ikke gjøres til politikk.

- *Er ikke språk politikk?*

- Jo, det kan du banne på - men dette er ikke spesielt politisk.

- *Hva med de mange nordmenn som har en annen hudfarge eller bare foreldre som er innvandrere, som oppfatter det å bli definert som innvandrer, som å bli fremmedgjort i det eneste landet de kjenner?*

- Den omtalen forklarer jo at vi ikke snakker om noen nordmann i tradisjonell forstand. For begrepet nordmann blir, av mange, automatisk tolket som etnisk nordmann.

Flere medier opererer med lister over ord som duger og ord som ikke duger. Dagbladet vil ikke bruke ordet «neger».

NRK skriver blant annet i sin liste at: «Alle som er født og oppvokst i Norge er nordmenn.»

Av Sigri Sandberg M., Martine Aurdal og Gro Stueland Skorpen (tekst) og Trond Sørås (foto) sigri@nytid.no

Publisert i **Ny Tid** 27. oktober 2006.

Alle rettigheter forbeholdt Ny Tid og forfatteren.